

УДК 378: 373-056. 2/.3:159.9

DOI:10.31339/2617-9598-2018-1(1)-100-111

Моргун І.В.

*старший викладач кафедри англійської філології та
методики викладання іноземних мов,
Мукачівський державний університет*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ВЗАЄМОДІЇ З УЧНЯМИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

***Анотація.** У статті розглядається проблема формування інклюзивного освітнього середовища в загальноосвітніх навчальних закладах. Наводяться аргументи на користь перебування усіх учнів в інклюзивному освітньому середовищі.*

Висвітлено теоретико-методологічні основи навчання молоді в інтегрованому освітньому середовищі. Визначено філософські, педагогічні та психологічні основи викладання у вищій школі та готовності майбутніх учителів до взаємодії з учнями інклюзивної форми навчання. Розкрито специфіку ролі вчителя при інтеграції дітей з особливими освітніми потребами і виховання їх в умовах загальноосвітніх навчальних закладів. Зазначено, що головною метою соціального розвитку сучасного суспільства є повага до людського розмаїття, встановлення принципів солідарності та безпеки, що забезпечує захист та повну інтеграцію у соціум усіх верств населення, в тому числі й осіб з обмеженими можливостями здоров'я. Раціональна організація навчання є одним із найбільш ефективних засобів реалізації навчання та розвиток учнів із окресленими проблемами.

***Ключові слова:** інклюзія, діти з особливими освітніми потребами, інклюзивне освітнє середовище, інтегроване освітнє середовище, креативність, професійна адаптація, розвивальне навчання, реабілітаційна педагогіка.*

Постановка проблеми. Українське суспільство досягло такого рівня соціального розвитку, коли не може собі дозволити втратити жодну підростаючу людину, а визнання Конвенції ООН про права дитини та Всесвітньої декларації про забезпечення виживання, захист і розвиток дітей посилює увагу батьків, держави і громадськості до їхніх проблем з народження і до повноліття та відповідальності за розвиток, навчання і виховання. Безумовно, діти з особливими освітніми потребами теж не повинні залишатися без належної уваги. Адже історично так склалося, що вони були позбавлені можливостей отримувати освіту поруч зі своїми однолітками з нормальним розвитком, їм відмовляли у доступі до загальноосвітньої навчальної програми і навчали у спеціальних закладах.

Тому на сьогодні одним із найважливіших явищ у сучасній спеціальній освіті є рух за інклюзивну освіту. Інклюзія справляє значний вплив на політику, науково-пошукову та практичну роботу і має багато значень, що охоплюють діапазон від простого зарахування учнів з особливими освітніми потребами в звичайні класи до трансформації філософії, цінностей і практичних підходів цілих освітніх систем. Інклюзія потрібна нашій державі як засіб досягнення соціальної справедливості в інтересах учнів з особливими освітніми потребами.

Ученими обговорюються проблеми інтеграції дітей з особливими освітніми потребами і активно розробляються підходи до навчання і виховання їх в умовах загальноосвітніх навчальних закладів. Вивчення особливостей створення комфортного інклюзивного

освітнього середовища має важливе значення для успішного виховання та соціалізації не тільки дітей з порушеннями психофізичного розвитку а й інших учнів.

Успішне запровадження інклюзивного навчання дітей з особливими потребами, потребує вирішення завдань на державному рівні, а саме: формування нової філософії державної політики щодо дітей з особливими освітніми потребами, удосконалення нормативно-правової бази у відповідності до міжнародних договорів у сфері прав людини, реалізації та поширення моделі інклюзивного навчання дітей у дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах, тому інклюзивне навчання привернуло увагу педагогів, психологів та ряду медичних спеціалістів, у зв'язку із певними проблемами шкільної адаптації та навчання учнів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що анонсована проблема знаходила відображення у наукових розвідках багатьох сучасних дослідників, зокрема В. Бондар, І. Дичківська, А. Колупаєва, І. Білозерська, С. Гецько досліджували питання навчання дітей з особливими потребами у загальноосвітніх навчальних закладах, їх адаптацію та соціалізацію у суспільстві. Такі психологи, як Л. Виготський, Г. Костюк, О. Венгер, С. Максименко та інші присвячували свої праці розвитку психічних процесів у дітей різного віку, ролі корекційного виховання у підготовці до навчання.

Інклюзія ґрунтується на визнанні та повазі індивідуальних людських відмінностей і передбачає збереження відносної автономії кожної суспільно-соціальної групи. Основоположним в інклюзивних підходах є те, що не особистість має прилаштовуватися до суспільних, соціальних, економічних стосунків, а навпаки – суспільство має створити умови для задоволення особливих потреб кожної особистості.

Сьогодні найкращі зразки інклюзивної освіти ми можемо спостерігати у більшості країнах світу. Зокрема, у Великій Британії освітня політика регулюється програмою ЕСМ – «Every Child Matters» («Кожна дитина важлива»). Метою цієї програми є рання допомога дітям в галузі освіти, що дозволить кожній дитині повністю розкрити свій потенціал. А ґрунтується вона на п'ятьох найголовніших принципах інклюзії: здоров'я, безпека, самоактуалізація та реалізація особистого потенціалу, вміння бути корисним членом суспільства, економічне благополуччя. У Франції процес включення осіб з особливими потребами у загальноосвітній процес здійснюється у чотирьох варіантах за окремими програмами, а в Італії на сьогоднішній день 99% людей з особливими потребами навчаються загальноосвітніх закладах.

В Сполучених Штатах діє Закон «Про освіту людей з інвалідністю», що передбачає необхідне фінансування спеціальної освіти в системі місцевих шкіл і який встановлює індивідуальний підхід до визначення освітньої програми.

Згідно з ним навчання дітей-інвалідів може проходити у загальноосвітніх школах з наданням в міру необхідності додаткової допомоги, а не в спеціальних установах. Цей Закон поклав початок чинної програми США «Inclusion».

Цікавий досвід у практичному застосуванні програм з інклюзивної освіти сьогодні пропонує Азербайджан. У рамках ініціативи «Баку без перепон», бакинський Університет ADA надає можливості навчання за його програмами студентам з обмеженими можливостями здоров'я.

Крім того, прогресують і дослідження у галузі інклюзивної освіти. Ендрю Брейтон у ґрунтовній праці «Ефективна інклюзія» дуже детально розглядає концепції інклюзивної практики. Дослідники Гері Бранч та Енжело Валео у роботі «Вплив спеціальної та інклюзивної освіти на установки однолітків: практичне і теоретичне дослідження» наводять порівняльний аналіз впливу спеціальної освіти та інклюзії на стосунки між учнями.

А спільні дослідження Портлендського університету (Орегон, США) та Університету Торонто (Канада) у праці «Інклюзія як професійний розвиток» Паули Становіч та Енн Джордан звертають увагу саме на той бік інклюзивної освіти, за якої вона забезпечує вдосконалення педагогічного процесу.

Мета статті. З огляду на вищезазначене ставимо за мету цієї роботи довести, що система інклюзивної освіти діє: вона здатна розширити особистісні можливості дітей з вадами здоров'я, розкрити їх потенціал та забезпечити соціально здорове майбутнє з улюбленою професією та всебічним спілкуванням; здоровим дітям ще змалечку допомагає прищепити, виробити такі загальнолюдські якості як гуманність та толерантність, готовність допомогти; розвивати професійне зростання спеціалістів педагогічної сфери.

Виклад основного матеріалу. Сучасне демократичне суспільство, до якого сьогодні прагнуть майже усі країни світу, передбачає, перш за все, розширення прав людини. Гуманізація в усіх сферах життя у цьому випадку відіграє чи не найважливішу роль. Умови, за яких люди з фізичними чи психічними вадами не обмежуються в правах, за яких «інвалідність» для людей не є вироком мають стати першочерговим пріоритетом демократичного гуманізованого соціуму.

Саме для створення таких умов суспільство виробило систему, ім'я якій інклюзія. Термінологічний словник корекційної освіти поняття інклюзії визначає наступним чином: «Інклюзія – це політика та процес, який передбачає отримання більших можливостей у навчанні та соціальному житті для всіх дітей, включаючи дітей з особливими потребами». У широкому філософському розумінні інклюзія – це така форма буття, яка передбачає спільне життя звичайних людей і людей з обмеженими можливостями, інвалідів. Тобто це процес

реального включення людей з вадами здоров'я в активне суспільне життя, у взаємодію із суспільством та його підсистемами, насамперед інститутом освіти.

У широкому розумінні цього слова інклюзія охоплює не лише сферу освіти, але і усю палітру суспільних взаємовідносин: працю, розваги, спілкування тощо. Проте найголовнішим і найбільшим пластом поняття інклюзії завжди була і залишається інклюзивна освіта. «Інклюзивна освіта – це система освітніх послуг, що ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права навчатися за місцем проживання, що передбачає навчання дитини з особливими освітніми потребами, зокрема дитини з особливостями психофізичного розвитку, в умовах загальноосвітнього закладу».

Інклюзивна освіта у своїй розробці та реалізації має особливий підхід. Він передбачає створення умов, коли усі бажаючі мають однаковий доступ до освітнього процесу, коли заклади, які прийняли умови інклюзивної освіти, адаптують середовище, навчальні програми, методи та форми навчання так, щоб разом зі звичайними дітьми мали змогу навчатися і такі, що мають особливі потреби. У сучасному суспільстві слово «інвалід» має в переважній більшості лише свою юридичну та медичну форму: його ми зустрічаємо в законах, у висновках експертів тощо. Моральна ж форма цього слова несе в собі, як правило, відтінок неповаги до людини з вадами. Застосовуючи цей термін у повсякденному житті як звертання, можна образити, зачепити.

Інклюзивний підхід виник як данина поступовій заміні юридичної та медичної моделі розуміння інвалідності на соціальну. У рамках першої інвалідність визначається як «міра втрати здоров'я», а «інвалідом є особа зі стійким розладом функцій організму, що при взаємодії із зовнішнім середовищем може призводити до обмеження її життєдіяльності». Натомість соціальна модель стверджує, що причиною інвалідності є не саме захворювання як таке, а ті суспільні бар'єри, що виникають у процесі стосунків людей здорових та людей з вадами. Ці бар'єри можуть поставати у вигляді стереотипів, упередженого ставлення тощо. І якщо вони існують, людина з вадами автоматично не має змоги видужати. Якщо ж вона живе у соціально здоровому середовищі, яке і пропонує інклюзія, то теоретично поступово може позбутися інвалідності. Даний соціальний підхід до розуміння інвалідності, від якого відштовхуються усі основні принципи інклюзії, закріплений у Конвенції про права інвалідів, де зазначено, що «інвалідність є результатом взаємодії, яка відбувається між людьми, які мають порушення здоров'я, і відносницькими та середовищними бар'єрами і яка заважає їхній повній та ефективній участі в житті суспільства нарівні з іншими».

Інклюзивна освіта засуджує недовершеність сучасної системи освіти, яка не має можливості забезпечити різні потреби усіх осіб, що навчаються. В ідеалі, інклюзивна освіта пропонує навчання здорових людей із людьми з вадами, забезпечуючи при цьому особливі

потреби других і не обмежуючи потреби перших. За таких умов особи-інваліди зможуть навчатися в соціально здоровому середовищі, оминаючи бар'єри взаємодії із соціумом.

Окрім допомоги у сфері отримання знань і досвіду людям з вадами здоров'я, інклюзивна освіта має також інші переваги. Насамперед це освітня реформа на усіх її рівнях: від дошкільної до вищої. Інклюзія допомагає вдосконалити систему освіти, трансформувати її таким чином, щоб переваги мали не лише ті, хто навчаються, але й педагоги. Різниця між учнями або студентами за умов інклюзивної освіти – це не перешкоди та бар'єри. Це ті ресурси, що допомагають вдосконалити педагогічний процес, покращити методи викладання, збагатити досвід педагога та підвищити його кваліфікаційний рівень. Сьогодні заклади освіти виконують не лише освітню функцію. Вони є однією з основних сфер життєдіяльності.

Тому сучасна інклюзивна освіта визнана світовою спільнотою як найбільш гуманна система не лише освіти людей з вадами здоров'я, але і здорових людей, а також як ефективна система професійного педагогічного розвитку.

При визначенні сутності інклюзії, важливо звернути увагу на чотири елементи, які ілюструють її характерні особливості.

- *Інклюзія – це процес.* Важливо зазначити, що інклюзія має розглядатись, як постійний пошук ефективніших шляхів задоволення індивідуальних потреб усіх дітей. У цьому випадку відмінності розглядаються як позитивне явище, яке стимулює навчання дітей та дорослих.

- *Інклюзія пов'язана з визначенням перешкод та їх подоланням.* Відповідно, вона включає проведення комплексної оцінки, збір інформації з різноманітних джерел для розробки індивідуального плану розвитку та реалізації його на практиці.

- *Інклюзія передбачає присутність, участь та досягнення.* «Присутність» в цьому контексті розглядається як надання можливості навчатися в загальноосвітньому навчальному закладі та пристосування, необхідні для цього; «участь» розглядається як позитивний досвід, який набуває учень у процесі навчання, та врахування ставлення учня до самого себе в цьому процесі; «досягнення» розглядається як комплексний результат навчання упродовж навчального року, а не лише результати тестів та екзаменів.

- *Інклюзія передбачає певний наголос на ті групи учнів, які підлягають «ризикую» виключення або обмеження в навчанні.* Це визначає моральну відповідальність перед такими «групами ризику» та гарантування їм можливості участі в освітньому процесі.

В основу інклюзивної освіти покладена ідеологія, яка виключає будь-яку дискримінацію дітей, яка забезпечує однакове ставлення до всіх людей, але створює спеціальні умови для дітей з особливими потребами.

Основний принцип інклюзивної освіти полягає в тому, що:

Всі діти мають навчатися разом у всіх випадках, коли це виявляється можливим, не зважаючи на певні труднощі чи відмінності, що існують між ними.

Навчальні заклади мають визнавати і враховувати різноманітні потреби своїх учнів шляхом узгодження різних видів і темпів навчання.

Забезпечення якісної освіти для всіх шляхом розробки відповідних навчальних планів, прийняття організаційних заходів, розробки стратегії викладання, використання ресурсів та партнерських зв'язків зі своїми громадами.

Діти з особливими освітніми потребами мають отримувати будь-яку додаткову допомогу, яка може знадобитися їм для забезпечення успішності процесу навчання. Вони є найбільш ефективним засобом, який гарантує солідарність, співучасть, взаємоповагу, розуміння між дітьми з особливими потребами та їхніми ровесниками.

Інклюзивний підхід – це створення таких умов, за яких усі учасники навчально-виховного процесу мають однаковий доступ до освіти, у тому числі діти з особливими освітніми потребами, які навчаються у дошкільних та загальноосвітніх школах.

Переваги інклюзивної освіти:

для дітей з особливими освітніми потребами:

- Завдяки цілеспрямованому спілкуванню з однолітками поліпшується когнітивний, моторний, мовний, соціальний та емоційний розвиток дітей.
- Ровесники відіграють роль моделей для дітей з особливими освітніми потребами.
- Оволодіння новими вміннями та навичками відбувається функціонально.
- Навчання проводиться з орієнтацією на сильні якості, здібності та інтереси дітей.
- У дітей є можливості для налагодження дружніх стосунків зі здоровими ровесниками й участі у громадському житті.

для інших дітей:

- Діти вчаться природно сприймати і толерантно ставитися до людських відмінностей.
- Діти вчаться налагоджувати й підтримувати дружні стосунки з людьми, які відрізняються від них.

- Діти вчаться співробітництву.

- Діти вчаться поводитися нестандартно, бути винахідливими, а також співчувати іншим.

для педагогів та фахівців:

- Вчителі інклюзивних класів краще розуміють індивідуальні особливості учнів.
- Вчителі оволодівають різноманітними педагогічними методиками, що дає їм змогу ефективно сприяти розвитку дітей з урахуванням їхньої індивідуальності.

- Спеціалісти (медики, педагоги спеціального профілю, інші фахівці) починають сприймати дітей більш цілісно, а також вчаться дивитися на життєві ситуації очима дітей.

Незважаючи на ряд переваг, можна виявити і недоліки вітчизняної системи освіти, що заважають інтеграції дітей з особливими освітніми потребами до загального освітнього процесу, є:

- недосконалість законодавства у галузі освіти, що зумовлює відсутність механізмів розвитку та фінансування системи інклюзивного навчання;
- недостатнє матеріально-технічне та кадрове забезпечення загальноосвітніх навчальних закладів (відсутність спеціального допоміжного навчального обладнання, спеціально розроблених навчальних методик та програм інклюзивного навчання, недостатня чисельність спеціально підготовлених фахівців для роботи з інвалідами);
- непристосованість будівель загальноосвітніх навчальних закладів (у т.ч. всередині) для безперешкодного доступу до них учнів із різними нозологіями захворювання;
- недостатня психологічна готовність учнів та педагогів до спільного навчання із особами з інвалідністю [4].

Крім зазначеного, слід додати негативне ставлення батьків до того, що їх здорові діти мають навчатися з дітьми із порушеннями психофізичного розвитку, вважаючи, що таким чином, орієнтація на дітей з вадами затримує розвиток навчання інших дітей. Проте, індивідуальний навчальний план (ІНП), розроблений відповідно до потреб такої дитини має реалізовуватись в умовах звичайного навчального процесу, не зупиняючи і не гальмуючи темп просування навчання інших дітей.

Результати дослідження. Отже, готовність до навчання у звичайних українських навчальних закладах дітей з особливими освітніми потребами ще доволі незначна, пов'язано це, насамперед, з непоінформованістю населення щодо суті інклюзивної освіти, її переваг. Її корисність у тому, що учні з вадами розвитку звикають жити в середовищі своїх здорових чи то відносно здорових однолітків, беруть участь у шкільному й позашкільному житті навчального закладу, привчаючись таким чином до активного життя в соціумі. Їхні ж однокласники звикають толерантно сприймати людей з особливими потребами і ставитися до них як до рівних.

Не зважаючи на те, що інклюзія має як переваги, так і недоліки, її впровадження у будь-якій країні вважається виявом гуманізації та демократизації. Та окрім загальнодержавного прояву важливою та актуальною залишається інклюзія у підготовці висококваліфікованих кадрів у сфері педагогіки, їх професійного росту, у формуванні здорового клімату в сім'ї, де виховується дитина з обмеженими можливостями та, нарешті, у соціалізації самих дітей з особливими потребами. Останнє і є основним поштовхом для впровадження інклюзії на усіх її рівнях, включаючи і освітній. Адже кожен, якими б особливостями він не був наділений, має усі права, якими держава забезпечує своїх громадян.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Аргументи на користь перебування учнів в інклюзивному освітньому середовищі незаперечні. Тому супротивне твердження про те, що решта дітей отримують менш якісну освіту в інклюзивному середовищі чи опиняються у менш сприятливих соціальних умовах, важко назвати аргументованим. У багатьох відношеннях решта дітей від перебування в інклюзивному середовищі отримують стільки ж користі, стільки й діти з особливими освітніми потребами. Присутність дітей з відмінними здібностями в класі ніяк не заважає успішності інших учнів, які не мають обмежень.

Діти без обмежених можливостей можуть підвищувати самооцінку та закріплювати знання навчального змісту, виступаючи наставниками для інших. Також вони мають нагоду опанувати додаткові вміння, наприклад, навчитися читати шрифт Брайля чи спілкуватися мовою глухонімих. Навчання цих умінь може відбуватися у ситуації, коли всі учасники процесу усвідомлюють їхню важливість і можуть застосовувати на практиці. Крім того, володіння ними надає можливість для особистісного зростання, якої часто позбавлені діти, що не мали нагоди навчатися поруч з тими, хто має відмінні здібності.

Усі діти, перебуваючи в інклюзивному середовищі, можуть навчитися цінувати й поважати дітей з відмінними здібностями. Вони навчаються бачити людину, а не передусім її ваду чи обдарованість, та не помічати пов'язаних із ними соціальних ярликів.

Беручи до уваги все вищезазначене, можна зробити такі висновки, що Україна – одна із тих країн, де система інклюзивної освіти не лише прийнята на формальному законодавчому рівні, але й має ґрунтовні підстави для подальшого розвитку на рівні практичному, що вже за останні роки проявилось у конкретних формах.

І якщо ця система розвиватиметься і надалі, це явище стане одним із ключових у формуванні свідомого демократичного українського суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Bowen T. Inside teaching / T. Bowen, J. Marks. – Oxford: Macmillan Education, 2005. – 176 p.
2. Андрущенко В. Стратегія для освіти. За матеріалами звіту відділу філософії та прогнозування розвитку освіти Інституту вищої освіти АПН України. Червень, 2006 // Вища освіта України.— 2006.— № 3.— С. 5–9.
3. Боднар О.С. Організаційно-педагогічні засади експертного оцінювання навчально-виховної діяльності загально-освітніх шкіл : дис. ... канд. пед. наук / О.С. Боднар. – К. : Ун-т менеджменту освіти АПН України, 2008. – 18 с.
4. Всеукраїнський фонд "Крок за кроком". Програма "Інклюзивна освіта". / <http://ussf.kiev.ua>
5. Гальскова Н.Д. Современная методика обучения иностранным языкам : пособие для учителя / Н.Д. Гальскова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: АРКТИ, 2003. – 192 с.

6. Дікова-Фаворська О.М. Актуальні проблеми соціальної інтеграції осіб з особливими потребами / О.М. Дікова-Фаворська // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Серія: Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи. – 2005. – № 652. – С. 151–155.
7. Документальна стрічка «Теорія неймовірності. Хвороба геніїв» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://doc-films.com/people/934-teoriya-neveroyatnosti-bolezn-geniev-2008-tvrip.html>. – Назва з екрану.
8. Ервін Е. Підготовка вчителів та вихователів до роботи в інклюзивних класах та групах / Е. Ервін, Д. Кугельмас. – К. : Всеукраїнський фонд «Крок за кроком», 2000.
9. Інклюзивна освіта від А до Я : poradnik для педагогів і батьків / уклад. Н. В. Засеркова, А. О. Трейтяк. – К., 2016. – 68 с.
10. Карандашев В. Н. Методика преподавания психологии: Учеб. пособ.— СПб.: Питер, 2007.— 250 с.
11. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : моногр. / А.А. Колупаєва. – К. : Самміт-книга, 2003. – 272 с.
12. Колупаєва А.А. Інклюзивна школа: особливості організації та управління : навч.-метод. посіб. / А.А. Колупаєва, Н.З. Софій, Ю.М. Найда та ін. ; [за заг. ред. Л.І. Даниленко]. – К., 2007. – 128 с.
13. Лузік Е. Креативність як критерій якості в системі підготовки фахівців профільних ВНЗ України // Вища освіта України. – 2006. – № 3. – С. 76–82.
14. Практическая нейропсихология. Опыт работы с детьми, испытывающими трудности в обучении / под ред. Ж.М. Глозман. – М. : Генезис. – 2016.– 323 с.
15. Садовникова И.Н. Дисграфия, дислексия: технология преодоления : пособие для логопедов, учителей, психологов, студентов педагогических специальностей / И.Н.Садовникова. – М. : Парадигма. – 2011. – 316 с.
16. Семина М.В. Основные вопросы теории и практики педагогики и психологии / М.В. Семина, А.И. Чинчикова // Исследование внимание у детей СДВГ : сборник статей. – Омск, 2015. – С.188-190.
17. Синьов В., Шевцов А. Нова стратегія розвитку корекційної педагогіки в Україні / В. Синьов, А. Шевцов // Дефектологія. - 2004. - № 2. - С. 6-11.
18. Скар О. Модернізація форм і методів навчання студентів у контексті кредитномодульної системи // Вища школа. – 2006. – № 3. – С. 33–45.
19. Соколова Н. В. «Дети индиго» - миф или реальность? / Н. В. Соколова // Вестник высшей школы. – 2014. – № 1. – С. 107-112. – (Alma mater).

20. Софій Н.З., Найда Ю.М. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти / Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально-методичний посібник / Колупаєва А.А., Найда Ю.М., Софій Н.З. та ін. За заг. ред. Даниленко Л.І., - К.: 2007. - С. 128
21. Сучасні тенденції розвитку спеціальної освіти (українсько-канадський досвід) : матеріали Міжнарод. конф. / за ред. В. І. Бондаря, Р. Петришина. - К. : Наук. світ, 2004. – 200 с.

REFERENCES

1. Bowen, T., Marks, J., 2005. *Vseredyni navchannia [Inside teaching]*. Oxford: Macmillan Education.
2. Andrushchenko, V., 2006. *Stratehiia dlia osvity: za materialamy zvituvannia viddilu filosofii ta prohnozuvannia rozvytku osvity Instytutu vyshchoi osvity APN Ukrainy, cherven, 2006 [Strategy for Education:based on the Report of the Department of Philosophy and prediction of the Development of Education at the Institute of Higher Education of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, June 2006]*. Higher Education of Ukraine, 3, p.5-9
3. Bodnar, O.S., 2008. *Orhanizatsiyno-pedahohichni zasady ekspertnoho otsynuvannya navchal'no-vykhovnoyi diyal'nosti zahal'noosvitnikh shkil [Organizational and pedagogical principles bases on expert's evaluation of educational activity of secondary schools]*. Candidate of pedagogical sciences. University of Management Education of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine.
4. All-Ukrainian Foundation "Step by Step". *Prohrama "Inklyuzyvna osvita" [Program "Inclusive Education"]*. Available at: <http://ussf.kiev.ua> [Application Date: October 19, 2018].
5. Hal'skova, N.D., 2003. *Sovremennaya metodyka obuchenyya ynostrannym yazykam [Modern methods of teaching foreign languages]*. 2nd edition Moscow: АРКТИ
6. Dikova-Favors'ka, O.M., 2005. *Aktual'ni problemy sotsial'noyi intehratsiyi osib z osoblyvymy potrebamy [Actual problems of social integration of persons with special needs]*. Announcer of Kharkiv National University named after V.N. Karazin. Series "Sociological Researches of Modern Society: Methodology, Theory, Methods", 652, p.151-155.
7. *Dokumental'na strichka «Teoriya neymovirnosti. Khvoroba heniyiv» [Documentary film "Theory of incredible. Genius disease "]*. Retrieved from: <http://doc-films.com/people/934-teoriya-neveroyatnosti-bolezn-geniev-2008-tvrip.html>
8. Ervin, E., Kuhel'mas, D., 2000. *Pidhotovka vchyteliv ta vykhovateliv do roboty v inklyuzyvnykh klasakh ta hrupakh [Preparation of teachers and tutors for work in inclusive classes and groups]*. Kyiv: All-Ukrainian Foundation "Step by Step".
9. Zayerkova, N.V. and Treytyak, A. O. comp., 2016. *Inklyuzyvna osvita vid A do Ya : poradnyk dlya pedahohiv i bat'kiv [Inclusive Education from A to Z: A Guide for Teachers and Parents]*. Kiev.
10. Karandashev, V.N., 2007. *Metodyka prepodavannya psikhohyy [Methodology of Teaching Psychology]*. St. Petersburg: Peter.

11. Kolupayeva, A.A., 2003. Inklyuzyivna osvita: realiyi ta perspektyvy [Inclusive Education: realities and perspectives]. Kyiv: Summit book.
12. Kolupayeva, A.A. ed. and Sofiy, N.Z., Nayda, Yu.M. etc., 2007. Inklyuzyivna shkola: osoblyvosti orhanizatsiyi ta upravlinnya [Inclusive school: peculiarities of organization and management]. Kiev.
13. Luzik, E., 2006. Kreatyvnist' yak kryteriy yakosti v systemi pidhotovky fakhivtsiv profil'nykh VNZ Ukrayiny [Creativity as a criterion for quality in the system of training specialists of specialized higher educational institutions of Ukraine]. Higher Education of Ukraine, 3, p.76-82.
14. Hlozman, Zh.M. ed., 2016. Praktycheskaya neyropsykhohyya. Opyt raboty s det'my, yspytyvayushchymy trudnosti v obuchenyy [Practical neuropsychology. Experience with children and with difficulties in learning]. Moscow: Genesis.
15. Sadovnykova, Y.N., 2011. Dyshrافیya, dysleksyya: tekhnolohyya preodolenyya : posobye dlya lohopedov, uchytel'ey, psykhologov, studentov pedahohycheskykh spetsyal'nostey [Dysgraphia, Dyslexia: overcoming Technology: A Handbook for speech therapists, teachers, psychologists, pedagogical students]. Moscow: Paradigm
16. Semyna, M.V., Chynchykova A.Y., 2015. Osnovnye voprosy teoryy y praktyky pedahohyky y psykholohyy [Basic questions of the theory and practice of pedagogy and psychology]. Research attention in children with SDVG. Omsk. p.188-190.
17. Synov, V., Shevtsov, A., 2004. Nova stratehiya rozvytku korektsiynoyi pedahohiky v Ukrayini [New strategy for the development of correctional pedagogy in Ukraine]. Defectology, 2, p.6-11.
18. Sknar, O., 2006. Modernizatsiya form i metodiv navchannya studentiv u konteksti kredytnomodul'noyi systemy [Modernization of forms and methods of teaching students in the context of the credit-modular system]. Higher school, 3, p.33-45.
19. Sokolova, N.V., 2014. «Dety yndyho» – myf yly realnost'? ["Indigo Children" – myth or reality?]. Announcer of Higher Education, 1, p.107-112.
20. Sofiy, N.Z., 2007. Kontseptualni aspekty inklyuzyvnoyi osvity [Conceptual aspects of inclusive education]. In: L.I. Danilenko, ed. Inclusive school: peculiarities of organization and management. Kiev. p.128.
21. Bondar, V.I. and Petryshyn, R. eds., 2004. Suchasni tendentsiyi rozvytku spetsial'noyi osvity (ukrayins'ko-kanads'kyi dosvid) [Modern tendencies in the development of special education (Ukrainian-Canadian experience)]. Kyiv: The scientific world.

***Аннотация.** В статье рассматривается проблема формирования инклюзивного образовательного обучения в общеобразовательных учебных заведениях. Приводятся аргументы в пользу пребывания всех учеников в инклюзивной образовательной среде.*

Освещены теоретико-методологические основы обучения молодежи в интегрированной образовательной среде. Определены философские, педагогические и психологические основы преподавания в высшей школе и готовности будущих учителей к взаимодействию с учениками инклюзивной формы обучения. Раскрыта специфика роли учителя при интеграции детей с особыми образовательными потребностями и

воспитания их в условиях общеобразовательных учебных заведений. Отмечено, что главной целью социального развития современного общества является уважение к человеческому разнообразию, установления принципов солидарности и безопасности, обеспечивающей защиту и полную интеграцию в социум всех слоев населения, в том числе и лиц с ограниченными возможностями здоровья. Рациональная организация обучения является одним из самых эффективных средств реализации обучения и развития учащихся с очерченными проблемами.

Ключевые слова: инклюзия, дети с особыми образовательными потребностями, инклюзивная образовательная среда, интегрированная общеобразовательная среда, креативность, профессиональная адаптация, развивающее обучение, реабилитационная педагогика.

Summary. The article deals with the problem of formation of an inclusive educational environment in general educational institutions. Arguments in favor of staying all the students in the inclusive educational environment are provided.

The theoretical and methodological bases of youth education in the integrated educational environment are covered. The philosophical, pedagogical and psychological foundations of teaching in higher education and the readiness of future teachers to interact with students of an inclusive form of education have been determined. The specifics of the role of the teacher in the integration of children with special educational needs and their education in general educational establishments have been revealed. It has been noted that the main goal of social development of modern society is respect for human diversity, establishment of principles of solidarity and security, which ensures protection and full integration into the society of all members of the population, including people with disabilities. Rational organization of training is one of the most effective means of realizing education and developing students with the identified problems.

Key words: inclusion, children with special educational needs, inclusive educational environment, integrated educational environment, creativity, professional adaptation, developmental education, rehabilitation pedagogy.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>